

Bildande av naturreservatet Lekvad i Berghem

Miljönämnden har med beslut den 17 oktober 2002, § 92, överlämnat förslag till naturreservat och skötselplan för Lekvad till kommunfullmäktige för antagande.

Lekvadsområdet är belaget där Viskan passerar Berghem. Det är ett område med höga naturvärden både som vattenmiljö och skogsmiljö.

För att skydda detta område föreslås Lekvad bli ett kommunalt naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken.

Syftet med reservatet är att bevara och förstärka biologisk mångfald samt bevara och återställa värdefulla strömmande vattenmiljöer och ravinskogar.

Reservatsförslaget har varit på samråd.

Det fullständiga förslaget till beslut, förslaget till skötselplan, förteckning över sakägare samt samrådsredogörelsen finns som aktbilaga.

Kommunbiolog Hannes Nilsson kommenterar ärendet

Remissinstanserna i samrådet har tillstyrkt förslaget och vissa synpunkter har arbetats in.

De markägare som har mark i området har rätt till ersättning för intrång. Avtal har träffats med två markägare.

Kommunstyrelsens arbetsutskott har behandlat ärendet den 14 november 2002, § 270.

Arbetsutskottet beslöt att återremittera ärendet för komplettering med avtal om intrångsersättning med den tredje markägaren.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har med tjänsteskrivelse den 26 november 2002 framfört att tre avtal nu tecknats om ersättning för intrånget till en sammanlagd kostnad av 56 200 kronor med finansiering från kommunens naturvårdsfond.

Arbetsutskottet har åter behandlat ärendet den 28 november 2002, § 296. Kommunstyrelsen har behandlat ärendet den 28 november 2002, § 223.

Olle Jönsson (c) tillika fritidsnämndens vice ordförande informerade om att upprustningen enligt skötselplanen beräknas kosta ca 128 000 kronor vilket ryms inom anslag i

fritidsnämndens budget.

Kommunfullmäktiges beslut

Enligt kommunstyrelsens förslag:

1. Förslag till naturreservat och skötselplan för Lekvad antas i enlighet med miljönämndens förslag. (Se aktilaga).
2. Upprättade avtal om intrångsersättning, till ett totalbelopp om 56 200 kronor, godkänns och finansieras ur kommunens naturvårdsfond enligt punkt två i fondreglerna.

Bildandet av

NATURRESERVATET LEKVAD I MARKS KOMMUN

Förslag till beslut

Marks kommun förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken det område som avgränsas av innerkanten av den punkt-streckade linjen på beslutskartan (bilaga 1) som naturreservat med föreskrifter och skötselplan enligt nedan. Naturreservatets namn skall vara Lekvad.

Vägverkets bro P473 ingår inte i naturreservatet. Vattenområdet under bron är en del av naturreservatet.

Beskrivning av området och skälen för beslutet

Viskans dalgång nedströms Kinna karaktäriseras av åns meandrande lopp genom jordbruksbygd. I lersedimenten har raviner bildats vilka används som betesmark eller är bevuxna med lövskog. Det aktuella området vid Lekvad utgörs i huvudsak av en strömmande del av Viskan och ädellövs skogen på angränsande brinkar och är representativ för större åar i västra Götalands slättbygder. Här låg ett kraftverk mellan 1908 och 1927. Under sommaren 2000 har dämnet rivits ut och biotopförbättrande åtgärder utförts i Viskan vilket ökat arealen strömmande partier med 75 % (vilka utgör lek- och uppväxtområden för bl. a lax).

Viskans fiskfauna vid Lekvad är representativ för vattensystemet med bl. a havsnejonöga (starkt hotad, EN enligt nationella rödlistan), lax (av gemenskapsintresse inom EU) och havsöring (av regionalt bevarandeintresse). Området utgör ett värdefullt lek- och uppväxtområde för lax. Bottenfaunan har inte undersökts men bl. a flodbottenstinkfly (Aphelocheirus aestivalis) har påträffats. Bland häckfåglar i området kan nämnas forsärla och kungsfiskare.

Lövs skogen i strandbrinkarna består till stora delar av ädellövträd där alm, lind och ask dominerar tillsammans med bl. a klibbal och gråal. Här finns lågor, högstubbar, torrakor och gamla grova träd. Buskskiktet domineras av hägg, hassel och skogstry. Kärlväxtfloran är lundartad med bl. a skogsbingel, blåsippa, lundstjärnblomma och trolldruva. Bland epifyterna kan nämnas platt fjädermossa och trubbfjädermossa. Enligt Vegetationstyper i Norden kan skogen närmast karaktäriseras som blandlövskog av örtrik typ. Stora delar av skogen utgör

nyckelbiotop enligt skogsvårdsstyrelsen.

Lekvad är ett område som har höga värden som vattenmiljö och skogsmiljö. Av särskilt värde är strömsträckorna i Viskan och ädellövskogen i strandbrinkarna. Området är också intressant för det rörliga friluftslivet. För att säkerställa bevarandevärdena måste skogen undantas från skogsbruk, vedhuggning etc, och Viskan måste skyddas mot ingrepp. Hot mot bevarandevärdet är bland annat skogliga åtgärder och vedhuggning, samt förändringar av Viskans bottenstruktur, vattenflöde och vattenkvalitet.

Området är känsligt ur ekologisk synpunkt och har betydelse från allmän synpunkt på grund av dess naturvärde. Viskan utgör riksintresse för naturvård. Ett skydd av området bedöms utgöra en från allmän synpunkt god hushållning enligt 3 kap. 1, 3 och 6 §§ miljöbalken.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet Lekvad är att bevara och förstärka biologisk mångfald samt bevara och återställa värdefulla strömmande vattenmiljöer och ravinskogar. Syftet ska nås genom att:

- Vattenmiljön, med lek- och uppväxtområden för fisk, förbättras genom kompletterande biotopförbättrande åtgärder (sker utom ramen för reservatet) samt bevaras genom reglering av mark- och vattenanvändning som kan skada vattenmiljön och reglering av fisket.
- Ädellövskogen i strandbrinkarna bevaras och sköts. Genom att gynna grova ädellövträd och uppkomst av död ved ges arter som är knutna till denna skogstyp goda förutsättningar att leva kvar.

Föreskrifter

Med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken, om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet, är det utöver vad som annars gäller förbjudet att:

1. bedriva någon form av täktverksamhet (täkt av sten, grus, sand, lera, matjord eller annat material) kommersiellt eller för husbehov;
2. spränga, schakta, gräva, dika, tippa och fylla ut eller på annat sätt påverka ytbildningen. Åtgärder i biotopförbättrande syfte får ske efter Marks kommuns tillstånd;
3. dämna, leda bort vatten eller avvattna mark;
4. anlägga väg, bro, campingplats eller uppställning av husvagnar;
5. uppföra stängsel annat än för jordbrukets behov;
6. uppföra ny byggnad eller anläggning. Byggnad eller anläggning för friluftslivets behov får uppföras efter Marks kommuns tillstånd;

7. uppföra mast, torn eller liknande anordning;
8. avverka, gallra, röja eller på annat sätt skada träd och buskar;
9. upparbeta eller ta tillvara döda stående eller liggande träd;
10. dra fram mark- eller luftledning;
11. att plantera in växter eller djur som inte har sin naturliga utbredning i området. Återintroduktion av försvunna arter får ske efter Marks kommuns tillstånd;
12. kalka eller tillföra handelsgödsel eller bekämpningsmedel på mark och till vatten;
13. fiska med fasta fångstredskap, långrev eller maskmete;
14. fiska havsnejonöga;
15. döda, skada eller bortföra lax eller öring med en längd understigande 50 cm. Fångad lax eller öring med en längd understigande 50 cm ska omedelbart återsättas.

Vidare är det förbjudet att utan Marks kommuns tillstånd

1. fiska lax eller öring. Tillståndsgivna mängder får inte vara större än vad fiskpopulationerna långsiktigt tål;
2. omföra öppen mark till skog eller energiskog eller anlägga julgransodling;
3. anordna annat upplag än tillfälligt för skötsel enligt bifogad fastställd skötselplan;
4. anlägga parkeringsplats eller iläggings- och upptagningsplats för kanoter;
5. underhålla eller ersätta befintliga jord- eller luftkablar. Vid akut underhåll skall Marks kommununderrättas i efterhand;

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktigas med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheterna att tåla sådana intrång i reservatet som:

1. gränsmärkning av och information om naturreservatet;
3. skötsel enligt bifogad fastställd skötselplan;
2. undersökningar av växt- och djursamhällen samt arter enligt bifogad fastställd skötselplan;

Med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, om rätten att färdas och vistas i reservatet, är det utöver vad som annars gäller förbjudet att utan Marks kommuns tillstånd:

1. göra upp eld på annat än av kommunen anvisad plats;
2. framföra motordrivet fordon;
3. framföra cykel annat än på befintliga vägar;
4. tälta eller uppföra vindskydd annat än på av kommunen anvisad plats;
5. ställa upp husvagn;
6. slänga skräp eller trädgårdsavfall;
7. plocka, gräva upp eller på annat sätt skada växter, mossor eller lavar i skogsmarken;
9. medföra okopplad hund;
10. anbringa skylt, affisch eller därmed jämförbart anslag;
11. anordna orienterings tävling.

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för förvaltare att genomföra eller upphandla den skötsel som ska genomföras enligt till beslutet hörande skötselplan eller biotopförbättrande åtgärder enligt vattendom.

Med stöd av 3 § förordningen (SFS 1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer kommunen de mål och riktlinjer som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen. Förvaltare ska vara Marks kommun.

Ärendets handläggning

Frågan om naturreservat aktualiserades när Marks kommun förvärvade fastigheter och fallrätt för Lekvads f.d. kraftstation. Avsikten var att riva ut dämmet och att utföra biologisk återställning av åfåran. För att säkra det återställda partiet av Viskan med dess höga naturvärden föreslogs ett naturreservat av bl. a. länsstyrelsen. Vid den vidare utredningen framkom att även lövskogen på angränsande strandbrinkar bör skyddas som naturreservat pga. dess höga naturvärden samt värdet som skyddszon. Vid kontakter med berörda markägare ställde sig de flesta positiva till naturreservatet. Avtal om intrångsersättningar eller kommunal ersättningsmark tecknades med markägare. Någon markägare var emot ett skydd. Ett område som inte direkt angränsar till Viskan har ett något lägre naturvärde och lämnas tills vidare utanför reservatet. Förslaget har varit på remiss hos markägare, fiskerättsägare, Viskans fiskevårdsområde, länsstyrelsen, skogsvårdsstyrelsen, Marks sportfiskeklubb, Berghems hembygdsförening m fl (se samrådsredogörelsen). Samtliga har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot bildande av naturreservatet Lekvad.

I fördjupad översiktsplan för Kinna finns rekommendationerna att naturreservat eller naturvårdsområde bör bildas för Viskans brinkar och ravinsystem. Naturreservatet Lekvad är således helt i linje med planens rekommendationer.

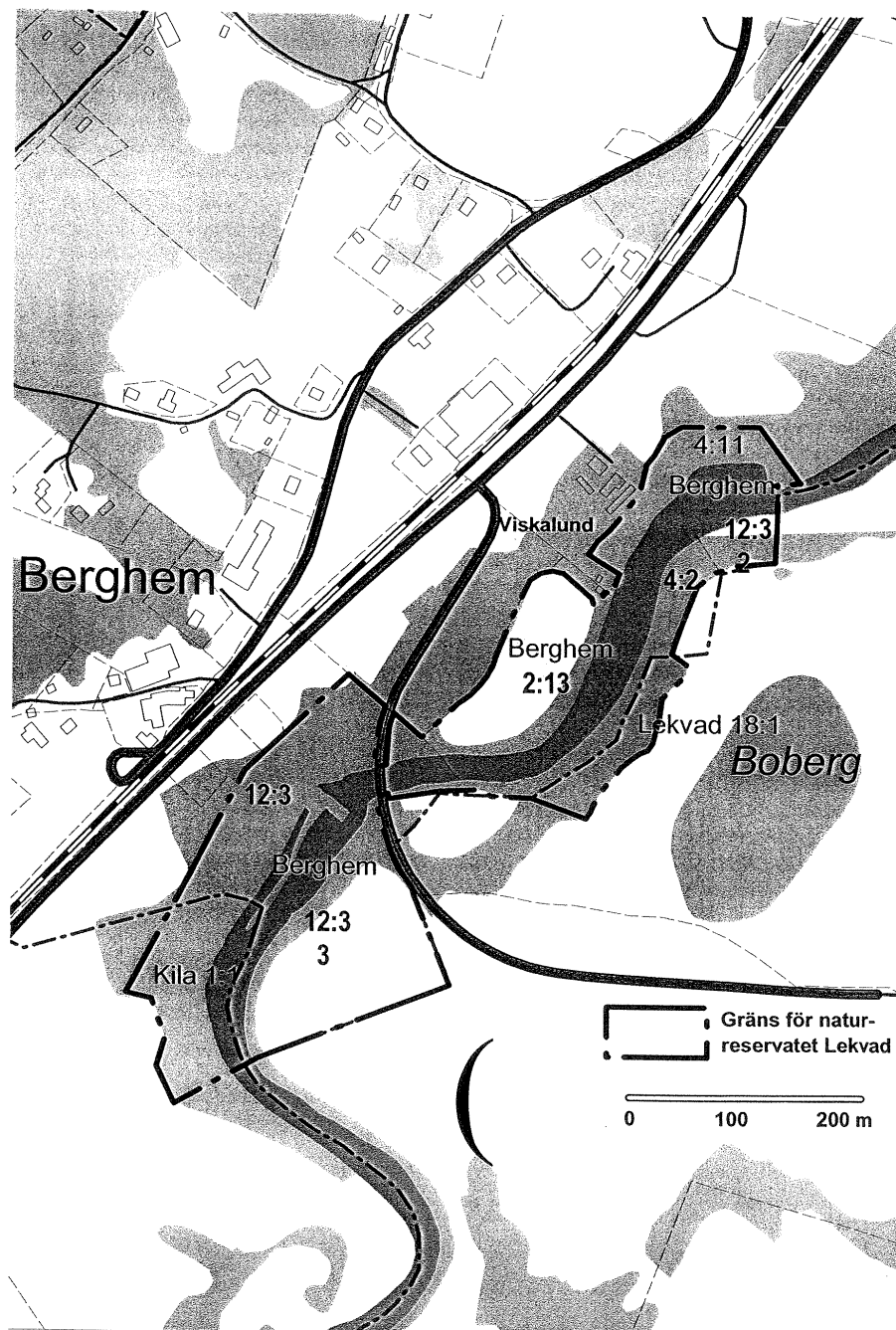
Viskan är av riksintresse för naturvård. Beslutet bedöms utgöra god hushållning enligt hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken.

De höga naturvärdena, med arter av såväl gemenskapsintresse inom EU som nationellt intresse, bedöms tillsammans med riksintresset för naturvård överväga det lokala kulturhistoriska intresset av att bevara resterna av dämmet vid Lekvads kraftstation.

Detta beslut kan överklagas hos länsstyrelsen, se bilaga 3.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Skötselplan
4. Sakägarförteckning
5. Hur man överklagar
6. Samrådsredogörelse
7. Sändlista

Bilaga 1
BESLUTSKARTA

Bilaga 3

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET LEKVAD, MARKS KOMMUN

Antagen 2002-

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet Lekvad är att bevara och förstärka biologisk mångfald samt bevara och återställa värdefulla strömmande vattenmiljöer och ravinskogar. Syftet ska nås genom att:

- Vattenmiljön, med lekområden för fisk, förbättras genom kompletterande biotopförbättrande åtgärder (sker utom ramen för reservatet) samt bevaras genom reglering av mark- och vattenanvändning som kan skada vattenmiljön och reglering av fisket.
- Ädellövsbogen i strandbrinkarna bevaras och sköts. Genom att gynna grova ädellövträd och uppkomst av död ved ges arter som är knutna till denna skogstyp goda förutsättningar att leva kvar.

Beskrivning

Administrativa data

Objektnamn	Lekvad
Skyddsform	Naturreservat
Län	Västra Götaland
Kommun	Mark
Församling	Berghem
Areal	Ca 10,3 hektar
Natureografisk region	21 b Sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap i södra Västergötlands sprickdalsområde Berghem 2:13, 4:2, 4:11,12:3, Kila 1:1, Lekvad 18:1 Kommun, privat
Fastigheter	
Kategori av markägare	
Servitut	Kraftledning och vattenrätt
Muntligt nyttjanderättsavtal	Telekabel
Nyttjanderätter	Arrende finns för jordbruksmark
Förvaltare	Marks kommun
Ädellövskog Åker Sötvatten Åmiljö, strömmande vatten	5,1 2,6 2,6 (varav ca 1,4 ha lek- och uppväxtområden för lax och öring)
Prioriterade bevarandevärden: Naturtyper Landskapselement Arter	 Ädellövdominerad blandlövskog av örtrik typ. Rinnande vatten med lek- och uppväxtområden för lax och öring. Strandbrink Grova ädellövträd Död ved Stenar och grusbankar i Viskan Lax, havsöring, ädellövträd, gråal

Historisk och nuvarande markanvändning

På häradskartan från 1890-talet anges lövskogen i brinkarna dels som lövträdsbevuxen slätteräng, dels som annan lövträdsbevuxen mark (vilken troligen också varit slätteräng). Åkermarken hade i stort sett samma utbredning som i dag förutom åkern nordost om bron som var betydligt mindre. I områdets nordöstra del fanns en kvarn som var i bruk fram till 1908 då kraftverket vid vågbron togs i bruk. Kraftverket var i drift fram till att anläggningen förstördes av högvattenflöden 1927.

Idag utgörs området av lövskog, åker och betesvall. Viskan utnyttjas inte för kraftproduktion vid Lekvad och de dämmande delarna revs ut 2000, men rester av kraftverket finns kvar längs

ena stranden. Området korsas av en vägbro för allmän väg 522 Lekvad-Desarehult.

Beskrivning av bevarandevärden

Vid Lekvad finns ett strömmande parti i det meandrande nedre loppet av Viskan. Ån är representativ för större vattendrag i västra Götalands slättbygder med skyddsvärda fiskarter som havsnejonöga, lax och havsöring. Området utgör ett värdefullt lek- och uppväxtområde för lax. Även strömvattenanknutna fågelarter som forsärla och kungsfiskare finns i området.

Lövskogen i brinkarna har höga naturvärden och utgör nyckelbiotoper. Skogen domineras av ädellövträd såsom alm, lind och ask, men det finns även grå- och klibbal. I skogen finns en hel del död ved och markvegetationen är av lundkaraktär.

Lekvad är av intresse för friluftslivet, framför allt fiske men även utflykter etc.

Prioriterade bevarandevärden

De värden som prioriteras är strömsträckan med lek- och uppväxtområden för lax samt ädellövskogen i brinkarna med grova träd och död ved. Lax är en art av gemenskapsintresse inom EU och de hotade eller i övrigt skyddsvärda arter som finns i ädellövskogen lever till stor utsträckning på död ved och gamla grova lövträd.

Källor

Fiskeriverket. Elfiskeregistret (www.fiskeriverket.se)

Martinsson P.O. & Arvidsson B. (1987): Viskadalen. Naturinventering. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1987:4.

Marks kommun (1992): Naturvårdsplan i Marks kommun. Miljö i Mark 1994:3.

Sandell G. (1998): Biologisk återställning av Lekvads strömmar i Viskan, miljökonsekvensbeskrivning. Bilaga till Marks kommuns ansökan hos vattendomstolen om utrivning av dammen vid Lekvads fd. kraftstation, 1998-12-21.

Skogsvårdsstyrelsen i Västra Götaland (1998): Nyckelbiotopsinventering (databas).

Indelning i skötselområden

Reservatet delas in i 4 skötselområden vilka markeras på skötselplanskartan (bilaga a):

- HF, vattenområdet med fri utveckling
- SS, ädellövskogen med gynnande av grova ädellövträd
- Å, åkermarken som sköts som betes- eller slåttervall
- ÖS, övrig mark som hålls öppen

Mål och föreskrifter för skötselområden

Skötselområde HE, vattenområde

Biologisk återställning enligt vattendom (Vänersborgs tingsrätt 1999-11-04 mål nr 172-99) har utförts under 2000. Eventuell ytterligare återställning ska enligt vattendomen vara utförd inom 5 år från det att domen vunnit laga haft. Rester av kraftverket sköts inte inom ramen för naturreservatet.

Kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus

- Arealen strömmande vatten och lek- och uppväxtområden är 14 000 m².
- Laxreproduktionen minst är 20 smolt per 100 m² (genomsnitt för femårsperiod).

Skötselmål och skötselåtgärder

- Fri utveckling förutom fiske. Marks kommun avgör i samråd med länsstyrelsen och fiskevårdsområdet hur fisket ska bedrivas och vilken beskattning på lax- och öringbestånden som skall tillåtas på fisk över 50 cm.

Skötselområde SS, ädellövskog

Kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus

- Andelen ädellövträd utgör minst 50% beräknat på grundyta.
- Antalet grova träd (brösthöjdsdiameter över 70 cm) är minst 15 per ha (långsiktigt mål).
- Antalet torrträd och lågor med en diameter större än 40 cm är minst 30 träd per ha.

Skötselmål och skötselåtgärder

- Skötselmålet är ett gynnande av ädellövträd och grova träd.
- Skötselåtgärd är friställning av träd med en brösthöjdsdiameter på minst 70 cm.
- Föryngring av ädellövträd gynnas vid behov genom röjning i direkt anslutning.
- Ädellövträd gynnas vid konkurrenssituationer genom röjning eller gallring.

Skötselområde Å, åkermark

Skötselmål och skötselåtgärder

- Betesdrift eller slåtter.
- Handelsgödsel eller kemiska bekämpningsmedel får ej användas.

Skötselområde OS, övrig mark

Skötselmål och skötselåtgärder

- Träd och buskfri strandbrink. Hålls öppen för lättillgänglig passage till Viskan.
- Röjning vid behov, området kan ingå i betesfålla på åkermarken.

Restaureringsplan

Biologisk återställning av Viskan sker inte inom ramen för naturreservatet.

Friluftsliv och turism

Målsättning

Området ska vara tillgängligt för friluftsliv, utflykter etc samtidigt som besökarna informeras om områdets naturvärden. Fiske är en väsentlig del av friluftslivet vid Lekvad men viktigt är även naturupplevelsen av en åmiljö med strömmande vatten.

Föreskrifter

Plockning av växter kan påverka förekomsten av hotade växtarter i lövskogen. I betesmark och kantzoner kan det ske utan problem. De öppna ytorna och deras strandlinje är de mest lättillgängliga delarna av reservatet varför slitage av de branta lövskogsklädda strandbrinkarna inte torde vara något problem. Ett alltför hårt fiske kan, åtminstone initialt, skada t ex laxen i området.

Information

Vägvisningsskylt sätts upp vid riksväg 41. En informationsskylt sätts upp vid åkermarken söder om vägbron. Denna ska informera om områdets naturvärden, kulturhistoria och vad som gäller för fiske. Ytterligare två mindre skyltar med områdesbestämmelser ska sättas upp på var sida om vägbron på den västra sidan om Viskan.

Anläggningar

En rastplats av bord och bänkar sätts upp på åkermarken S om vägbron, i anslutning till informationstavlan och med utsikt över Viskan.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

De skötselåtgärder som skall utföras är gränsutmärkning (prioriterat p), informationsskyltning (p), friställande av grova lövträd (p), gynnande av ädellövträd (p), hävd av åkermark och uppställning av bord och bänkar.

Dokumentation och uppföljning

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för dokumentation och uppföljning.

Dokumentation av skötsel mål och skötselåtgärder

Utförda skötselåtgärder ska årligen dokumenteras enligt följande:

- Friställning av grova träd - tidpunkt, tidsåtgång, antal träd samt antal bortgallrade träd med en diameter över 5 cm.
- Typ av hävd på åkermarken.
- Rastplats - tidsåtgång för eventuellt underhåll.

Uppföljning av kvalitetsmål

- Antalet torrträd och lågor mäts vart 5:e år.
- Andel ädellövträd och antal grova träd mäts vart 10:e år.
- Laxreproduktionen mäts genom årligt elfiske. Samordning bör ske med andra elfiskeundersökningar.
- Arealen strömmande vatten och lek- och uppväxtområden vid normalvattenföring kartteras vart 10:e år.

Revidering av skötselplan

Skötselplanen skall revideras vid behov.

Finansiering

Utrivning av dämmet samt biotopförbättrande åtgärder i Viskan bekostades av staten (fiskevårdsmedel) samt fiskeavgiftsmedel enligt vattendom. Naturvårdsförvaltningen i övrigt bekostas av Marks kommun

Typ av åtgärd	Finansiering:
<i>Engångsåtgärder:</i>	
Utmärkning av gränser samt informationsskylt	Kommunen
Rastplats (bord och bänkar)	Kommunen
<i>Underhållsåtgärder:</i>	
Bete/slåtter av åkermark	Miljöstöd
Röljning (område ÖS)	Kommunen
Dokumentation, uppföljning	Kommunen

